

УДК 811.11'373.43:[94(470:477):355.48

Майя Жулінська,

доцент кафедри іноземних мов та перекладу,
Волинський національний університет імені Лесі Українки,
may.zhulinska@ukr.net
ORCID ID: 0000-0001-9110-649X;

Олена Круглій,

доцент кафедри іноземних мов та перекладу,
Волинський національний університет імені Лесі Українки,
kruhlij.olena@vnu.edu.ua
ORCID ID: 0000-0001-6346-8821
DOI 10.29038/2524-2679-2022-03-103-110

НЕОЛОГІЗМИ ЯК МОВНЕ ВІДОБРАЖЕННЯ ВІЙНИ

У статті проаналізовано нові лексичні інновації, які виникли в англійській мові під час російсько-української війни та вербалізують події воєнного часу в Україні та світі. Об'єктом нашого вивчення стали неологізми, що з'явилися протягом 2022 р.

Подано короткий огляд лінгвістичних досліджень мови війни. Наголошено на потужному впливі історичних подій на мову. Проаналізовано зміни у свідомості суспільства, емоційному та психологічному стані людей під час війни й, відповідно, зміни в лексичному складі мови у зв'язку з необхідністю нової номінації. Досліджено зв'язок між мовою та війною.

Розглянуто приклади найпопулярніших неологізмів в англійській мові, які з'явилися протягом 2022 р. на тлі розв'язаної Росією війни проти України, подано їх тлумачення й способи утворення, проаналізовано їх структуру, семантику та походження. Визначено головні функції вибраних лексичних інновацій і встановлено основні причини їх появи в англійській мові.

У статті встановлено, що найпродуктивнішим джерелом утворення неолексем стала необхідність нової номінації ворога, військових дій та геополітичної активності в умовах війни. Відзначено високий рівень емоційної складової частини в процесі утворення англійського військового сленгу і його яскраво виражену негативну конотацію. Визначено, що англійські неологізми, які виникли на тлі повномасштабної війни, здебільшого є запозиченнями з української мови. Підкреслено, що, крім українських запозичень, утворилася чимала кількість власних англійських неологізмів на військову тематику.

Установлено, що українські неологізми, які виникли під час війни, набувають дедалі більшої популярності в англomовному світі, що свідчить про трансформацію свідомості й мислення її носіїв.

У роботі обґрунтовано потребу та перспективи подальшого вивчення неологізмів, пов'язаних із глобальними світовими катастрофами й різкими змінами в житті людства.

Ключові слова: повномасштабна війна; мова війни; лексичний склад; неологізм; негативна конотація.

Maiia Zhulinska,

Lesya Ukrainka Volyn National University,

ORCID ID: 0000-0001-9110-649X;

Olena Kruhlij,

Lesya Ukrainka Volyn National University,

ORCID ID: 0000-0001-6346-8821

NEOLOGISMS AS A LANGUAGE REPRESENTATION OF WAR

The article is devoted to the analysis of new lexical innovations that appeared in the English language during the Russian-Ukrainian war and verbalize the war-time events in Ukraine and the world. Neologisms that appeared during 2022 became the object of the study of this article.

A brief overview of linguistic research on the language of war has been given. Emphasis has been placed on the powerful influence of historical events on the language. Changes in the consciousness of society, emotional and psychological state of people during the war, and, accordingly, changes in the lexical composition of the language in connection with the need for a new nomination have been analyzed. The connection between language and war has been studied.

Examples of the most popular neologisms in the English language, which have appeared during 2022 against the background of the war launched by Russia against Ukraine, have been considered, their interpretation and methods of formation have been presented, their structure, semantics and origin have been analyzed. The main functions of the selected lexical innovations have been determined and the main reasons for their appearance in the English language have been established.

The article has established that the most productive source of formation of new words is the need for a new nomination of enemy, military operations and geopolitical activity during the war. The high level of emotional component in the process of formation of English-language military slang and its pronounced ne-

gative connotation have been noted. It has been determined that English neologisms, which appeared against the background of a full-scale war, are mostly borrowings from Ukrainian language. It has been emphasized that, in addition to Ukrainian borrowings, a considerable number of English neologisms of military themes have been formed.

Furthermore, it has been established that Ukrainian neologisms that have appeared during the war are gaining more and more popularity in the English-speaking world, which indicates the transformation of the consciousness and thinking of its speakers.

The work substantiates the need and prospects for further study of neologisms associated with global world disasters and drastic changes in human life.

Key words: full-scale war; the language of war; vocabulary; neologism; negative connotation.

1. ВСТУП

Постановка проблеми. Виникнення неологізмів завжди безпосередньо пов'язане з особливостями певного історичного періоду. Невід'ємною частиною історії людства є війна, яка спричиняє потужний вплив на мову, на зміну її лексичного складу, сприяє виникненню нових слів.

Англійська мова є національною мовою більшості країн у світі. Вона, як і будь-яка інша, віддзеркалює життя її носіїв у всіх аспектах свого розвитку, відображає події, настрої й тенденції суспільства. Оскільки розв'язана Росією війна проти України має глобальні наслідки для світу в усіх сферах життя: політичній, економічній, соціальній, – вона також відобразилась і на лексичному складі англійської мови, що зумовило постійну появу в ній неологізмів, які потребують лінгвістичного вивчення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивчення питання мови війни стосується чимало різноманітних лінгвістичних розвідок (Брославська Л., Марчук Л., Сологуб Н., Lakoff), але найвагомим внеском у дослідженні мови нинішньої війни є роботи лінгвіста Гранта Баррета, віцепрезидента Американського діалектного товариства, співпродюсера громадського радіошоу про мову та слова “A Way with Words”, автора відомого військового глосарія, який тлумачить терміни для обговорення війни.

Мета статті – дослідження особливостей неологізмів англійської мови, які виникли під час війни в Україні.

Методика дослідження. Для досягнення поставленої мети в роботі використано метод суцільної вибірки неологізмів, які виникли під час

війни в Україні, з англomовних словників; етимологічний та семантичний аналіз вибраних неологізмів для вивчення факторів, що спричинили їх появу, і розуміння їх смислового наповнення та експресивного забарвлення; метод дефініційного аналізу задля вивчення відображення мовної ментальності носіїв мови.

2. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Предметом цього дослідження є лексичні інновації, що ввійшли в активний ужиток в англійській мові протягом 2022 р. на тлі війни в Україні.

Неологізми в мові з'являються під впливом певних подій у різні періоди історії. Так, через війну в Україні словник сучасної української мови поповнився новими словами. Наприклад, дієслово «макронити» застосовують, коли хтось удає стурбованість і переживання через якусь ситуацію, але насправді нічого не робить, щоб її покращити чи виправити. Або нове дієслово «чорнобаїти» означає повторювати ті самі дії, про які дуже шкодують потім.

Зв'язок між мовою й війною простежується протягом усієї історії людства, що особливо яскраво відображено в американській літературі часів Громадянської, Першої та Другої світових воєн. Потужний вплив війни на мову в сучасному світі є беззаперечним, оскільки воєнна лексика, яка охоплює не лише військові технології й стратегії, але й психологічний стан, суперечки та емоції, швидко заповнює всі засоби масової інформації.

Неологізми, які утворилися в українській мові під час війни, набули такої популярності й поширення, що їх стали активно фіксувати англomовні ресурси. Унаслідок цього англійська мова стрімко поповнюється новими лексичними інноваціями, запозиченими з української, які сприяють усвідомленню іншої культури та розумінню причин ведення війни й необхідності її виграти.

Потрібно зазначити, що під час повномасштабної війни спостерігаємо надзвичайно стрімкий процес виникнення та закріплення нової лексики, порівняно з мирним часом. Протягом декількох днів може з'явитися стільки ж нових слів, скільки в інші часи з'являлося протягом місяців. Це можна пояснити особливою увагою людей до подій, із якими не стикалися раніше і які викликають цілий спектр бурхливих емоцій: обурення, гнів, осуд, смак перемоги.

Розглянемо найпопулярніші приклади неологізмів в англійській мові, які виникли протягом 2022 р. на тлі розв'язаної росією війни проти України.

Найекспресивнішими неологізмами, пов'язаними з тематикою сучасної війни, виявилися ті, що характеризують й описують ворога. Вони становлять найбільшу частку серед вибраних лексичних інновацій. На нашу думку, це пов'язано зі створенням ними миттєвого психологічного ефекту, що підсилює демонізацію ворога й водночас вони виступають певним засобом, щоб розблокувати гнів, висловити презирливе ставлення та ненависть до ворога, зменшити стрес.

Одним із найпопулярніших неологізмів стало слово *rushism (rashism)* – *рашизм*, новий термін, який у відомому Urban Dictionary подано як «російський варіант нацизму», тобто форми фашизму, відмінною рисою якого є ненависть до ліберальної демократії. Неологізм утворено шляхом поєднання слів *russia* та *фашизм* [1].

Іншим прикладом є пов'язана з попереднім неологізмом лексична одиниця *rushist (rashist)* – *рашист* (російський фашист). Ця лексична інновація виникла в результаті поєднання слів «російський», «расистський» і «фашистський». Широко використовується в Україні для опису послідовників експансіоністської ідеології російського уряду путіна [1], [2].

Яскравим неологізмом стало слово *orcs* – *орки*: лексична інновація створена за аналогією з потворами, які фігурують у трилогії «Володар кілець» Джона Толкіна, що акцентує на тому, що ворогів не вважають за людей. У романі це були вигадані персонажі, а сам автор узяв слово *orc* (пізніше Толкін писав це слово як *ork*) із середньовічної поеми «Беовульф», що використано в ній для опису гігантського чудовиська Гренделя. Urban Dictionary тлумачить цю лексичну інновацію як «зневажливе прізвисько, яке українські війська дали російським солдатам під час уторгнення в Україну у 2022 році» [1; 3]. Отже, уже відома лексична одиниця набула нового значення в трагічних реаліях.

Відоме слово *Gauleiter* – *гауляйтер* (синонімом може бути німецьке слово *Polizei*), яке використовувалося для нацистських чиновників під час Другої світової війни, набуло нового значення в умовах повномасштабної війни, котра триває. Тепер ним зневажливо позначають колабораціоністів, яких призначають керівниками окупованих територій України.

Потрібно зазначити, що джерелом виникнення чималої кількості лексичних інновацій стали воєнні дії. Крім запозичення українських новоутворень на військову тематику, в англійській мові виникла низка власних неологізмів на цю тему. Так, наприклад, набуло популярності дієслово *to be ukrained* – *бути заукраїненем* (або *відукраїненем*), яке можна тлумачити як «бути приниженим на глобальному рівні у відповідь

на агресію»: «*Russia has been ukrained*» [1]. Іншими словами, ця лексична інновація демонструє становище, у яке потрапила росія в результаті нападу на Україну. Синонімами до цієї лексеми можуть бути дієслова *виграти*, *перемогти*, *домінувати*.

Стосовно інших дієслів заслуговує на увагу неологізм *chornobaites* – *чорнобаїти*, що утворився від *Chornobaivka*. Обидві лексичні інновації з'явилися в англійському сленгу як запозичення з української. Цікавим є той факт, що Urban Dictionary подає неологізм *Chornobaivka* як синонім вислову *Spawn kill* (*самовбитись об стіну*). І це не дивно, адже феномен, пов'язаний з українським селом Чорнобаївка, у якому силами ЗСУ російські війська були розбиті понад двадцять разів, перетворився на мем-сарказм над ворогом у всесвітній мережі. Нове дієслово *chornobaites* також набуло поширеного вжитку як глузування над тими, хто повторює ті самі помилки й отримує той самий незадовільний результат, тобто «наступає на ті самі граблі» [1; 4; 5].

Привертає увагу також нова фраза *tractor troops* – *тракторні війська*. Так називають українських фермерів, які використовували свої трактори для буксирування російських танків та іншої зброї з поля бою. Зазначимо, що тема «тракторних військ» здобула перемогу в конкурсі на найкращий ескіз нової поштової марки «Доброго вечора, ми з України!»

Високою продуктивністю відрізняються також нові англomовні слова й терміни в геополітичній сфері, які з'явилися на тлі повномасштабної війни. Наприклад, *macronite* – *макроніти*, відоме дієслово, яке можна тлумачити як «бути дуже стурбованим, але насправді відмовлятися допомогти». Слово з'явилося унаслідок розчарування через бездіяльність президента Франції щодо російського вторгнення в Україну.

Ще одним неологізмом, яким поповнився англomовний військовий сленг, стало слово *putinversteher*, запозичення з німецької (*putin i verstehen* – *розуміти*), яке можна тлумачити, як «той, хто намагається пояснити чи виправдати російського президента та його політику». Лексична інновація виявилася настільки влучною, що її швидко стали використовувати й в інших мовах і навіть уключили в англomовну версію Вікіпедії. Якщо спочатку слово *putinversteher* мало досить іронічний відтінок, то під час загострення в процесі повномасштабної війни воно стало практично лайкою. Найбільша кількість тих, хто намагається виправдовувати політику російського президента, виявилася серед правопопулістів, хоча коло було досить широким – політики, які дотримувалися такої позиції, траплялися ще до початку вторгнення російських військ в Україну практично у всіх партіях Німеччини. Однак на тлі війни, що триває, кількість *putinversteher*

у Німеччині стрімко зменшується і їх типові аргументи стають усе менш правдоподібними. Так, позиція Шредера спричинила хвилю обурення з боку німецьких політиків [6].

Лексичне новоутворення *Shoiguing* – *шойгувати* також набуло популярності в англomовному світі. Слово виникло у зв'язку з виступами російського міністра оборони Сергія Шойгу, який постійно удає, що «все йде за планом» на тлі очевидного провалу ворога як на полі бою, так і в усіх інших сферах. Неологізм набув значення «з пафосом удавати, ніби все добре, коли насправді, справи йдуть дуже погано».

Як бачимо, англійські лексичні інновації, які виникли на тлі повномасштабної війни, утворилися переважно через наповнення новим змістом уже наявних слів. Майже всі вони є запозиченнями з української мови. Поширення таких неологізмів в англomовному світі свідчить про популяризацію українського дискурсу не лише на рівні мови, а й мислення.

Відмінною рисою досліджуваної лексики є емоційно-оцінна конотація, яка демонструє глузливо-негативне ставлення до ворога або прихильників російського президента. Отже, англійські неологізми війни, що триває, віддзеркалюють переосмислення дійсності, образність мислення й почуття гумору.

3. ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Проведене дослідження демонструє, наскільки інноваційною й високопродуктивною стає мова під час трагедій і потрясінь, її здатність відбивати зміни в масовій свідомості людства. Аналіз лексичних інновацій свідчить про тісний зв'язок між війною та лексичними перетвореннями в англійській мові, про стійку тенденцію до високого рівня емоційного складника в процесі утворення нової лексики і її яскраво виражену негативну конотацію.

Перспективою подальших досліджень може бути дослідження причин виникнення й закріплення неологізмів у мові в періоди глобальних історичних катастроф, закономірностей і динаміки засвоєння мовою лексичних інновацій, спроможність нової лексики відображати зміни навколишньої дійсності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Urban Dictionary. Mode of access: <https://www.urbandictionary.com/define.php?term>

2. Mansur Mirovalev. ‘Orcs’ and ‘Rashists’: Ukraine’s new language of war. Mode of access: <https://www.aljazeera.com/news/2022/5/3/orcs-and-rashists-ukraines-new-language-of-war>

3. Орки (Середзем’я). Матеріал з Вікіпедії — вільної енциклопедії. Mode of access: [https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9E%D1%80%D0%BA%D0%B8_\(%D0%A1%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%B4%D0%B7%D0%B5%D0%BC%27%D1%8F\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9E%D1%80%D0%BA%D0%B8_(%D0%A1%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%B4%D0%B7%D0%B5%D0%BC%27%D1%8F))

4. Бойко Олеся. Абетка повномасштабної війни: які слова ввійшли в ужиток і чому. Mode of access: <https://chytomo.com/abetka-povnomasshtabnoi-vijny-iaki-slova-vvijshly-v-uzhytok-i-chomu/>

5. Sheftalovich Zoya. The Rashists from Mordor vs. the Tractor Troops: Ukraine’s new language of war. An English-language guide to Ukrainian slang. Mode of access: <https://www.politico.eu/article/rashists-mordor-tractor-troops-ukraines-new-language-of-war/>

6. Хукал Сара. Шредер, Вагенкнехт и другие Putinverstehер: открыла ли война в Украине глаза «понимающим Путина»? Mode of access: <https://www.dw.com/ru/otkryla-li-vojna-v-ukraine-glaza-ponimajushhim-putina/a-61740310>

REFERENCES

1. Urban Dictionary. URL: <https://www.urbandictionary.com/define.php?term> (in English)

2. Mansur Mirovalev. ‘Orcs’ and ‘Rashists’: Ukraine’s new language of war. URL: <https://www.aljazeera.com/news/2022/5/3/orcs-and-rashists-ukraines-new-language-of-war> (in English).

3. Orky (Seredzemia). Material z Vikipedii — vilnoi entsyklopedii. Mode of access: [https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9E%D1%80%D0%BA%D0%B8_\(%D0%A1%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%B4%D0%B7%D0%B5%D0%BC%27%D1%8F\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9E%D1%80%D0%BA%D0%B8_(%D0%A1%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%B4%D0%B7%D0%B5%D0%BC%27%D1%8F)) (in Ukrainian).

4. Boiko Olesia. Abetka povnomasshtabnoi viiny: yaki slova vviishly v uzhytok i chomu. URL: <https://chytomo.com/abetka-povnomasshtabnoi-vijny-iaki-slova-vvijshly-v-uzhytok-i-chomu/> (in Ukrainian)

5. Sheftalovich Zoya. The Rashists from Mordor vs. the Tractor Troops: Ukraine’s new language of war. An English-language guide to Ukrainian slang. URL: <https://www.politico.eu/article/rashists-mordor-tractor-troops-ukraines-new-language-of-war/> (in English).

6. Khukal Sara. Shreder, Vahenknekht y druhye Putinverstehер: otкрыла ly vojna v Ukrayne hlaza «ponymaiushchym Putyna»? URL: <https://www.dw.com/ru/otkryla-li-vojna-v-ukraine-glaza-ponimajushhim-putina/a-61740310> (in Ukrainian).

Матеріал надійшов до редакції 04.10.2022 р.